

SPOROČILO ZA JAVNOST: Predstavitev prvega monitoringa predvolilnih zavez 14. 3.3 2023, dvorana Dijaškega doma Tabor

Danes smo v civilni iniciativi Glas ljudstva predstavili prvo poročilo o uresničevanju predvolilnih zavez vlade civilni družbi.

Jaša Jenull (Protestna ljudska skupščina) in Tea Jarc (Sindikata Mladi plus) sta predstavila dobro leto dni delovanja iniciative ter številne akcije, s katerimi je iniciativa delovala za **informirano odločanje in mobilizacijo volivcev** (npr. s spletnimi orodji Volitvomat, potujočim festivalom demokracije, javnima predvolilnima soočenjema, koncertnimi shodi, peticijami itd.) Cilji Glas ljudstva so bili od samega začetka krepitev demokracije, vsebinskega odločanja na volitvah in povečana politična odgovornosti odločevalcev. Pred državnoborskimi volitvami aprila leta 2022 smo pripravili nabor [138 zahtev, razdeljenih na enajst področij](#). Vse stranke, ki so kandidirale na volitvah, smo pozvali, naj se do zahtev opredelijo in jih že takrat opozorili, da se s tem tudi zavezujejo, da jih bodo po volitvah morali uresničevati. Tri stranke, ki zdaj sestavljajo vladno koalicijo, so se **skupno zavezale k uresničitvi 122 zahtev**.

Iniciativa Glas ljudstva bo redno (vsakih šest mesecev), do konca mandata vlade, ki so jo oblikovale omenjene stranke, spremljala uresničevanje vseh 122 zavez. Proces spremljanja uresničevanja zavez zajema več korakov, na podlagi katerih smo oblikovali periodično poročilo o njihovem uresničevanju. Rezultate prvega monitoringa smo predstavili na naši spletni strani na naslovu: <https://glas-ljudstva.si/monitoring/>, kjer smo natančneje opisali tudi metodologijo. Poleg informiranja volivk_cev bo iniciativa v bodoče nadaljevala tudi z **zagovorništvom in kampanjami za uresničitev danih zavez**; npr. kampanjo za javno in vsem dostopno zdravstvo, v okviru katere smo nedavno pripravili tudi peticijo in prvo stavko pacientk_ov v zgodovini Slovenije, kampanja za nepristransko javno RTV SLO ter Ptčki brez gnezda na področju stanovanjske problematike.

Na prvi javni predstavitvi monitoringa smo izpostavili nekatere ključne ugotovitve o uresničevanju zavez. Predstavili smo devet od enajstih področij.

Katarina Bervar Sternad (PIC - Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja, PMVD - Pravna mreža za varstvo demokracije) je predstavila uresničevanje zavez na dveh področjih: vladavini prava in človekovih pravicah ter področju, ki zagovarja več demokracije in reformo političnega sistema. S sprejetjem zakona **o zaščiti žvižgačev** je vlada zavezo izpolnila, medtem ko nedotaknjena ostaja zaveza glede ukrepov za preprečevanje korupcije in odvzema premoženja nezakonitega izvora. Prav tako je izpostavila trenutno nedotaknjeno **zavezo o prepovedi vsakršnega političnega vplivanja** na delo policije, tožilstva, sodstva ter drugih neodvisnih institucij, ki narekuje, da je potrebno prepovedati vsakršno politično poseganje, ustrahovanje, napade, blatenje ali izvajanje pritiskov s strani političnih predstavnic_kov oblasti. Praktično nedotaknjene so tudi zaveze povezane s sprejemanjem ukrepov za učinkovitejše varstvo človekovih pravic in prepovedjo diskriminacije. Glede **opravičila izbrisanim** je izpostavila, da trenutna vlada še ni pričela z aktivnostmi v smeri priprave zakona, ki bi brez časovne omejitve

omogočil ureditev statusov vsem izbranim in jim s tem povrnil dostop do osnovnih pravic in dostojanstvo. Na področju demokracije in političnega sistema je izpostavila, da namerava vlada v procesu široke razprave nasloviti vprašanja povezana z volilnim sistemom, pogojih kandidiranja na javne funkcije in s tem povezano **prepoved kandidiranja in opravljanja javne funkcije** za politike_čarke ter druge ključne nosilce_ke političnih funkcij, ki so evidentirani kot pravnomočno kazensko obsojeni. Izpostavila je tudi zavezo o uvedbi zakonodajne sledi, ki je trenutno v izvajanju.

Andrej Gnezda (Umanotera) je splošno oceno dela vlade na področju pravičnega podnebne prehoda in zaščite narave predstavil kot mešano. Ko gre **za obnovljive vire energije in odzivanje na podnebno krizo** se ukrepi izvajajo (v pripravi je podnebni zakon, v kratkem je pričakovati tudi sprejem zakona, ki je namenjen pospeševanju razvoja obnovljivih virov energije), ko gre za **varstvo okolja in narave** pa zaveze ostajajo nedotaknjene. Na **področju kmetijstva** je vlada zavezo o preusmeritvi v ekološko in rastlinsko prehrano prelomila. Opozoriti je treba tudi na poglavje o zeleni infrastrukturi, kjer Vlada nadaljuje s pripravo **projektov za protipoplavno varnost**, ki ne temeljijo na sonaravnem pristopu in se soočajo s protesti lokalnih prebivalcev (v Škofji Loki, spodnji Savinjski dolini).

Dušan Keber je opozoril na zaskrbljujoče stanje na področju zdravstva, kjer so kar štiri zaveze nedotaknjene in ena prelomljena. Skupni imenovalec zahtev Glasu ljudstva na področju zdravstva – **ločitev javnega in zasebnega sektorja** – ostaja nenaslovljen. Še več, dosednji parcialni ukrepi ohranjajo obstoječe stanje in s tem vzdržujejo privatizacijo javnega zdravstva. Dodatni denar za **odpravljanje čakalnih dob** se bo ob nespremenjenih pogojih, v katerih delajo javni zdravstveni delavci, še naprej pretakal v zasebne žepe. Vlada tudi odlaga **ukinitev dopolnilnega zavarovanja**, s čemer tudi ta zaveza postaja vse bolj neuresničljiva. Posebej zaskrbljujoče je, da vlada z napovedano reformo ne rešuje nobenega od akutnih zdravstvenih problemov, na primer neustavnega **položaja pacientov brez izbranega zdravnika**.

Nekatere premike je mogoče odkriti pri srednjeročnih zahtevah, kot je zmanjševanje **plačne neenakosti**, vendar tudi na tem področju še ni nedvoumnega odgovora, ali se bodo ob zaključku plačne reforme nesorazmerja v resnici zmanjšala.

Maša Hawlina (Zadrugetator/IŠSP – Inštitut za študije stanovanj in prostora) je predstavila izpolnjevanje zavez na področju stanovanj, kjer je le ena zaveza v izvajanju, sedem je nedotaknjenih, dve sta pa prelomljeni. Prelomljena je zaveza, s katero bi morali omejiti špekulativno gradnjo ter vzpostaviti **sistem aktivne zemljiške politike** ter, zaveza o gradnji **30.000 novih neprofitnih stanovanj do leta 2030**. Vlada se odmika od gradnje neprofitnih stanovanj ter namerava uvesti višje stroškovne najemnine, ki bodo pripeljale do večje potrebe po subvencijah najemnin in do večjih javnih izdatkov. Visokim stroškom za stanovanja se v vsakem primeru ni mogoče izogniti – jasno pa je, da so subvencije za

državo bistveno dražje, kot če bi preprosto vlagali nepovratna sredstva v izgradnjo neprofitnih stanovanj za vse. Odgovor na vprašanje zakaj se vlada temu upira, pa lahko iščemo v interesih zasebnikov, ki bodo od subvencij iz državnega proračuna profilirati.

Poudarila je, da vlada brez javne razprave drvi naprej v skladu z neliberalnimi trendi. Nova stanovanjska politika bo očitno temeljila na **financiaciji javne stanovanjske preskrbe**, kar pomeni manjši obseg dostopnih stanovanj ob potencialno enormnih stroških za javni proračun.

Tea Jarc (Sindikat Mladi plus) je predstavila monitoring na področju dela in socialnih pravic, kjer smo spremljali dvanajst zavez. Od teh sta dve že izpolnjeni, ena je delno izpolnjena, osem jih je v izvajanju, ena pa je nedotaknjena. Vlada je ponovno vzpostavila **socialni dialog**, ki v prejšnji vladi ni deloval in po več kot 30 letih sprejela nov pravilnik o poklicnih boleznih. Povišala je **minimalno plačo**, zagotovila dodatno socialno pomoč (enkratni ukrepi pomoči, energetske dodatki), povečala je tudi **pokojnine**, vendar pa te zaveze še niso popolnoma uresničene in se delo na tem področju nadaljuje. Na področju **skrbni za starejše** je sprejela novelo Zakona o dolgotrajni oskrbi (ki je bil potrjen na referendumu), ki pa izvajanje zamika v leto 2024. Vendar pa vlada ni izvedla ali napovedala nobenih konkretnih ukrepov za zmanjšanje **plačne vrzeli med spoli** in ta zaveza ostaja nedotaknjena.

Polona Torkar (Društvo Asociacija) je predstavila uresničevanje zavez na področju kulture, kjer smo spremljali osem zavez: štiri so delno izpolnjene, tri so v izvajanju, ena pa je zastala. Dve delno izpolnjeni zavezi sta vezani na **krepitev položaja samozaposlenih v kulturi**, in sicer je ministrstvo z vlado uspelo zvišati višino nadomestila za zadržanost iz dela iz naslova bolezni, ki še vedno ne dosega praga revščine, povečalo je cenzus za en plačni razred, uvedlo pa je tudi začasno uredbo o samozaposlenih v kulturi, s čimer je naposled prisluhnilo našim pozivom, naj upošteva posledice epidemije, ki so sektor kulture močno prizadele. Temeljito reformo uredbe o samozaposlenih v kulturi še čakamo, je pa napovedana. Ministrstvo je hkrati delno izpolnilo zahtevo po povečanju **obsega štipendiranja** na način, da je praviloma dvignilo višino štipendij, število štipendij pa zmanjšalo. V izvajanju sta dve zavezi, vezani na revizijo ali spreobrnitev potez pretekle vlade, natančneje je ministrstvo z **uporabniki prostorov na Metelkovi 6** sprožilo postopek za umik tožb, ni jih pa tudi umaknilo; trenutno so v fazi pogajanj glede novih pogodb. Delno izpolnjene so tri zaveze glede **organizacijske, sistemske in finančne podpore neodvisne kulture**, a smo še daleč od njihove izpolnitve. Četudi namreč je na proračunskih postavkah zagotovljenih več sredstev, je v času izrazite inflacije ta denar precej manj vreden. Zastala je zahteva po odvzemu **statusa v javnem interesu nevladnim organizacijam**, ki so v dejavnosti sporna.

Brankica Petković (Mirovni inštitut) je na področju medijev predstavila oceno spremljanja sedmih zavez: ukrepi za uresničevanje petih zavez se izvajajo, ena je že delno

izpolnjena, ena pa je nedotaknjena. V ospredju vladnih ukrepov sta bila javna medija – **RTV Slovenija in STA**. S sprejetjem novele zakona o RTV Slovenija (potrjene tudi na referendumu) je vlada uvedla »zakonsko spremembo strukture in načina imenovanja organov upravljanja in nadzora na RTV Slovenija, ki bo zagotovila dolgoročno neodvisnost javnega medija od političnih strank« in s tem uresničila del predvolilne zaveze. Dejanska zagotovitev neodvisnosti in strokovnosti pa ni dosežena. Odpravljen je način financiranja STA, ki je omogočal posege v avtonomijo in povzročil škodo javnemu mediju. Del predvolilne zaveze o terjanju odškodninske in kazenske odgovornosti za škodo, ki jo je utrpela STA, pa ni izpolnjen. Uvedena je parlamentarna preiskava glede **političnih zlorab Telekoma** za medijske posle. Nedotaknjena ostaja zaveza glede ukrepov za bolj učinkovito **regulacijo in sankcioniranje sovražnega govora**. Na sistemske ukrepe glede zaščite in podpore neodvisnosti novinarstva, spodbud za sprejetje nacionalne kolektivne pogodbe za novinarje in medijsko dejavnost, ter za preprečevanja političnih zlorab pri financiranju medijev in oglaševanju državnih organov in podjetij v medijih še čakamo.

Pregled stanja vseh zavez:

	IZPOLNJENA	DELNO IZPOLNJENA	V IZVAJANJU	ZASTALA	PRELOMLJENA	NEDOTAKNJENA	Skupaj
<i>Dostojno delo in socialne pravice za vse</i>	2	1	8			1	12
<i>Globalna pravičnost</i>	1	1	4			1	7
<i>Pravični podnebni prehod in zaščita narave</i>		1	5	1	2	5	14
<i>Razvoj izobraževanja in znanosti</i>	1	1	4	1		2	9
<i>Svoboda medijev in kulture</i>		5	8	1		1	15
<i>Trajnostno gospodarstvo in javne storitve</i>			7			2	9
<i>Več demokracije in reforma političnega sistema</i>	1		8	1		2	12
<i>Vladavina prava in človekove pravice</i>	2	2	2	1		7	14
<i>Vsem dostopna stanovanja</i>			1		2	7	10
<i>Vsem dostopno javno zdravstvo</i>			3	1	1	4	9
<i>Zelena infrastruktura</i>	1	1	4		1	4	11
Skupaj	8	12	54	6	6	36	122

Pregled sodelovanja različnih institucij pri izvajanju monitoringa:

	So sodelovali	Niso sodelovali	Skupaj
Dostojno delo in socialne pravice za vse	11	1	12
Globalna pravičnost	7		7
Pravični podnebni prehod in zaščita narave	7	7	14
Razvoj izobraževanja in znanosti	8	1	9
Svoboda medijev in kulture	15		15
Trajnostno gospodarstvo in javne storitve	8	1	9
Več demokracije in reforma političnega sistema	10	2	12
Vladavina prava in človekove pravice	5	9	14
Vsem dostopna stanovanja	10		10
Vsem dostopno javno zdravstvo		9	9
Zelena infrastruktura	8	3	11
Skupaj	89	33	122

- Delno je Vlada izpolnila 12 zavez, v izvajanju jih je 54, zastalih je 6. Skupno je vlada izpolnila osem zavez. Te so, glede na področje:

PODROČJE ZELENE INFRASTRUKTURE:

-ZAHTEVAMO UKREPE, KI BODO ZAGOTOVILI DIGITALNO VARNOST IN SUVERENOST VSEH LJUDI

PODROČJE VLADAVINA PRAVA IN ČLOVEKOVE PRAVICE:

-ŽVIŽGAČI MORAJO BITI ZAKONSKO ZAŠČITENI

-ODPRAVITI JE TREBA VSA ŠKODLJIVA DOLOČILA IN POSLEDICE PROTIKORONSKE ZAKONODAJE

PODROČJE DEMOKRACIJA IN POLITIČNI SISTEM:

-OHRANI NAJ SE NEZDRUŽLJIVOST ŽUPANSKE FUNKCIJE S POSLANSKO

PODROČJE RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA IN ZNANOSTI:

-TAKOJ JE TREBA ODPRAVITI FINANČNE OVIRE ZA TUJE ŠTUDENTKE IN ŠTUDENTE

PODROČJE GLOBALNE PRAVIČNOSTI:

-EU NAJ FINANČNO SANKCIONIRA ČLANICE, KI NE SPOŠTUJEJO VLADAVINE PRAVA

PODROČJE DOSTOJNEGA DELA IN SOCIALNIH PRAVIC:

-AKTIVNO JE TREBA ZAGOTAVLJATI SOCIALNI DIALOG

SPREJETI JE TREBA NOV PRAVILNIK O POKLICNIH BOLEZNIH

- Nedotaknjenih je 36 zavez, 6 pa jih je celo prelomljenih. Prelomljene zavzee, glede na področje, so:

PODROČJE PRAVIČNI PODNEBNI PREHOD IN ZAŠČITA NARAVE:

-FOSILNIH GORIV SE NE SME SUBVENCIONIRATI

-PREUSMERJATI SE MORAMO V EKOLOŠKO PRIDELAVO RASTLINSKE HRANE

PODROČJE VSEM DOSTOPNIH STANOVANJ:

- DO LETA 2030 JE TREBA ZGRADITI 30 000 NOVIH NEPROFITNIH STANOVANJ
- OMEJITI JE TREBA LUKSUZNO IN ŠPEKULATIVNO GRADNJO TER VZPOSTAVITI SISTEM AKTIVNE ZEMLJIŠKE POLITIKE

PODROČJE VSEM DOSTOPNO JAVNO ZDRAVSTVO:

- PREPOVE NAJ SE POPOLDANSKO DELO ZDRAVNIC IN ZDRAVNIKOV PRI ZASEBNIH IN RAZMEJI JAVNO TER ZASEBNO ZDRAVSTVO

PODROČJE ZELENE INFRASTRUKTURE:

- PREPOVEDATI JE TREBA UPORABO TEHNOLOGIJ ZA PREPOZNAVO OBRAZA

Za več informacij smo vam na voljo: nusa@glas-ljudstva.si

Lep pozdrav
Glas ljudstva